

На державну гілку, яку формує система державних установ і яка характеризується наявністю державних програм, покладається: рішення загальнодержавних завдань відносно збереження і зміцнення здоров'я різних груп населення; професійно-прикладна і військово-прикладна підготовка молоді; здійснення фізичного виховання в дошкільних закладах і загальноосвітній школі, вищих навчальних закладах, на виробничих підприємствах, у військових формуваннях, лікувальних і інших державних установах.

У даному контексті подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на розв'язання інших проблем організації державного управління галуззю фізичної культури й спорту.

Література:

1. *Гладун З.* Поняття і зміст державного управління: Адміністративно-правовий аналіз / З. Гладун. – Львів : Львівський філіал УАДУ, 1996. – 20 с.

2. *Леонова А. О.* Ефективність державного управління в контексті євроінтеграції України : [навч.-метод. посіб.] / А. О. Леонова, В. П. Давидова, О. О. Новачук. – К. : ДПА України, 2007. – 390 с.

3. *Кухтій А. О.* Організаційні основи розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні впродовж ХХ століття : автореф. дис. ... к.фіз.вих. : спец. 24.00.02 “Механізми державного управління” / А. О. Кухтій. – Львів, 2002. – 20 с.

4. *Ошина О. В.* Образовательная система подготовки студентов вузов к здоровому образу жизни : дис. ... к.пед.н. : спец. 13.00.01 / О. В. Ошина. – СПб., 2006. – 209 с.

5. *Тимушкин А. В.* Физическая культура и здоровье : [учеб. пособ.] / А. В. Тимушкин, Н. Н. Чесноков, С. С. Чернов. – М. : СпортАкадемПресс, 2003. – 139 с.

Надійшла до редколегії 16.09.2014 р.

УДК 353

М. Ф. КІПЕНКО

**МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ:
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ**

Обґрунтовано теоретичні засади моніторингу реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства як інструменту реформування галузі. Узагальнено основні науково-теоретичні визначення терміна “моніторинг” та визначено дефініцію “моніторинг житлово-комунального господарства”. Визначено основні завдання, цілі, принципи та етапи моніторингу житлово-комунального господарства.

Ключові слова: моніторинг, житлово-комунальне господарство, система, завдання, цілі, принципи, етапи.

In the article the theoretical basis of monitoring the implementation of the state policy in the sphere of housing and communal services as an instrument of reform. Summarizes the main scientific-theoretical definition of the term “monitoring” is defined and a definition of “monitoring of housing and communal services”. The basic tasks, objectives, principles and stages of monitoring housing and communal services.

Key words: *monitoring, utilities, system, objectives, goals, principles, stages.*

Державна політика у сфері житлово-комунального господарства України спрямована на формування нових організаційно-правових засад, зміну економічних відносин, удосконалення законодавчої та нормативної бази, технічне переоснащення та модернізацію в житлово-комунальному господарстві України з метою підвищення ефективності та надійності його функціонування, забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб населення і господарського комплексу в житлово-комунальних послугах відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів. Формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства та якість її реалізації певною мірою залежить від отримання своєчасної та якісної інформації про тенденції розвитку сфери житлово-комунального господарства, результативність, ефективність та наслідки реалізації державної політики в цій сфері загалом та окремих програм зокрема, аналізу причин успіхів чи невдач реалізації проектів, програм, стратегій в означеній сфері.

Виходячи із зазначеного, вкрай необхідним є створення об’єктивної системи моніторингу реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства України, яка дасть можливість своєчасно та глибоко оцінювати ефективність подій, що відбуваються у сфері житлово-комунального господарства, та приймати результативні управлінські рішення щодо розвитку означеної сфери.

Тривалий час вітчизняні й зарубіжні науковці та практики приділяють значну увагу дослідженню моніторингу в різноманітних сферах життєдіяльності суспільства, зокрема в економіці, політиці, соціології, освіті, медицині тощо. Останнім часом до питання моніторингу діяльності органів державної влади в Україні звертаються у своїх працях такі науковці, як В. Авер’янов, В. Луговий, В. Князев, І. Коліушко, О. Оболенський, В. Бакуменко, Ю. Сурмін та ін. Їх наукові розробки стосуються певних аспектів моніторингу діяльності органів державної влади, в т.ч. аналізу законодавчої бази, теорії, методології та практики формування державно-управлінських рішень, проведення адміністративної реформи тощо. Проте проблема моніторингу реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства України у вітчизняній науці є малодослідженою, зокрема недостатньо обґрунтовано її теоретичні аспекти.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад моніторингу реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства як інструменту реформування галузі.

Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання: узагальнити основні науково-теоретичні визначення терміна “моніторинг”, визначити дефініцію “моніторинг житлово-комунального господарства”, співвіднести поняття “моніторинг” та “оцінювання” державної політики у сфері житлово-комунального господарства, визначити основні завдання, цілі, принципи та етапи моніторингу житлово-комунального господарства.

Моніторинг реалізації державної політики є важливою складовою всієї системи оцінювання її ефективності та результативності. На можливість сучасного використання моніторингу в державному управлінні впливає складність визначення поняття “моніторинг” в наукових колах.

Термін “моніторинг” дослівно англійською monitoring, у перекладі з лат. monitor – спостережний. Уперше цей термін використано на Стокгольмській конференції Організації Об’єднаних Націй з проблем довкілля, яка проходила 5 – 16 червня 1972 р. Саме тоді було запроваджено систему моніторингу навколишнього середовища, що являла собою систему повторних досліджень однієї та більшої кількості подій чи явищ, у просторі та часі, з визначеною метою і відповідно до підготовленої програми [6, с. 7]. З часом цей термін набув чіткого визначення системності та методики його проведення. Змодельовані відповідно до галузевої специфіки системи моніторингу почали використовувати не лише в екології, але й у медицині, соціології, геології та в практиці космічних наук.

На сьогодні відсутнє єдине загальновизнане тлумачення дефініції “моніторинг”. Проте в наукових колах існує низка загальноприйнятих визначень цього терміна, хоча їх зміст практично однаковий, а відмінності зводяться до врахування сфери його застосування. Так, моніторинг розглядається як система регулярного відстеження змін, які відбуваються або в усьому суспільстві, або в його окремих групах за умови регулярного застосування одних і тих самих принципів вибірки та інструментарію для збирання даних [14].

Під моніторингом розуміють стеження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або тенденціям розвитку. Це постійний, систематичний збір інформації з метою спостереження і контролю за розвитком певного соціально-економічного явища чи процесу, а також його прогнозування [11, с. 18–23]. Таким чином, моніторинг виступає своєрідним “скануванням” подій і проводиться з метою вчасного виявлення відхилень від окреслених планів.

У словниках іншомовних слів, у фінансово-економічних та енциклопедичних словниках під “моніторингом” розуміється спеціально організована і постійно діюча система спостережень, збирання, аналізу і поширення інформації; прогнозування ключових процесів у суспільстві; як безперервне стеження за певним процесом з метою втілення його відповідності бажаному результату, а також прогнозування та запобігання критичним ситуаціям [12, с. 10; 4, с. 1386].

Т. Крушельницька та Є. Ралдугін під моніторингом мають на увазі систематичне збирання інформації про конкретні проблему, питання, сферу, галузь, сектор або діяльність державного спрямування, а також систематизацію, узагальнення та аналіз інформації; доведення результатів до всіх зацікавлених суб'єктів державно-управлінських відносин, їх оприлюднення [13, с. 248]. Низка науковців розглядають моніторинг як окремий напрям дослідження, а деякі зазначають, що він є складовою оцінювання як такого. Так, відомий шведський дослідник Е. Ведунг розглядає “моніторинг і оцінювання впливу” як дві головні форми оцінювання [3, с. 161], а також наголошує, що моніторинг може здійснюватись на різних етапах, внаслідок чого його роль і призначення можуть суттєво відрізнитись. Науковець розглядає моніторинг як “оцінювання процесу, коли ретельно вивчається увесь процес втілення, від формального ухвалення заходу до участі адресата в наданні послуги” [3, с. 161].

Російські дослідники В. Добреньков та А. Кравченко досліджують моніторинг з позиції “способу спостереження, оцінювання та прогнозу” та визначають його як “постійне спостереження за процесом, станом об'єкта, розвитком явища протягом достатньо тривалого періоду за однаковою системою показників та методикою” [9, с. 48]. К. Вайс також розглядає моніторинг як “безперервне оцінювання”, спрямоване на те, щоб “з'ясувати, чи заходи програми виконуються так, як це планувалося, чи ці заходи досягають запланованих цілей програми і чи ресурси використовуються належним чином” [1, с. 618].

Вітчизняний дослідник В. Рейтерович визначає моніторинг як постійне спостереження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності очікуваному результату, систематичне збирання інформації з метою спостереження і контролю за розвитком певного соціально-політичного явища чи процесу, а також його прогнозування [10, с. 454]. При цьому до основних характеристик моніторингу вчений відносить системність, динамічність і націленість на прогноз.

Науковці англійської школи розділяють моніторинг та оцінювання між собою, наголошуючи на тому, що в окремих випадках ефективним буде здійснення оцінювання, а в окремих – моніторингу. Вони розглядають моніторинг не лише як “нагромадження даних”, зазначаючи при цьому, що “він потребує вироблення рішень з приводу того, до яких дій вдатися, якщо діяльність відхиляється від бажаних цілей” [7, с. 307].

Групою дослідників (Б. Винницький, М. Лендъел, Ю. Ратейчак, І. Санжаровський) розмежовується поняття “моніторинг” та “оцінювання”. Вони наголошують на тому, що моніторинг та оцінювання – “невіддільні, але індивідуально специфічні складники розроблення та впровадження програм”. При цьому моніторинг вони визначають як “управлінську функцію, яка передбачає безперервне забезпечення керівництва програми, бенефіціарів і зацікавлених сторін даними, що підтверджують чи спростовують наявність поступу в досягненні очікуваних результатів програми, це процес регулярного збору та фіксації даних про ключові елементи реалізації програми протягом періоду її впровадження задля

виявлення проміжних результатів і досягнень, своєчасного виявлення проблем та відхилень від намічених результатів і здійснення необхідних корегувань, забезпечення ефективного використання ресурсів, виконання запланованих завдань, мінімізації негативних наслідків, визначення можливостей для подальшого розвитку програми тощо” [17, с. 13–14].

Такі вітчизняні дослідники, як О. Берданова та І. Валентюк наголошують на наявності певних відмінностей між моніторингом та оцінюванням, нерозуміння яких досить часто призводить до невмілого їх застосування, що в результаті не надає бажаних ефектів [16, с. 16]. Вони зазначають, що моніторинг від оцінювання відрізняється не лише технологіями, що застосовуються, а й методами та часом проведення. Так, на думку О. Берданової, моніторинг носить регулярний характер, а оцінювання проводиться в разі необхідності і не є регулярною процедурою [16, с. 17].

Головною відмінністю між моніторингом та оцінюванням є те, що моніторинг здійснюється для отримання оперативної інформації про стан справ, натомість оцінювання спрямоване на кінцевий результат. Значна кількість дослідників наголошує на тому, що оцінювання є способом дослідження наслідків і результатів уже за фактом. Зокрема, О. Гриценко вважає, що “оцінювання спрямоване на одержання знань щодо державної діяльності, в тому числі відносно її результатів, з подвійною метою – дати змогу громадянам оцінити значущість державної діяльності та сприяти особам, які приймають рішення, з метою підвищення результативності, ефективності, цілісності діяльності та визначення її впливу” [8, с. 52].

Е. Ведунг також наполягає на тому, що оцінювання стосується не повного циклу політики, а тільки його кінцевого результату [3, с. 22]. Саме в цьому полягає одна з відмінностей між моніторингом та оцінюванням. Оскільки, як уже було зазначено, моніторинг здійснюється протягом реалізації державної політики в цілому або державної програми на кожному з етапів та досліджує не лише кінцеві, а й проміжні результати. Д. Сухінін вважає, що моніторинг відрізняється від оцінювання своїми методами, підходами та спрямуванням [20, с. 7].

Таким чином, складність визначення поняття “моніторинг” пов’язана із приналежністю його до сфер науки і практики. З наукової точки зору моніторинг розглядається як спосіб дослідження реальності, що використовується в різних науках, а з практичної – як спосіб забезпечення сфери управління різними видами діяльності шляхом подання своєчасної та якісної інформації. Такий стан справ дає нам можливість дослідити теорію і практику освоєння моніторингу в різних наукових і практичних сферах, у тому числі і у сфері житлово-комунального господарства.

За нашим визначенням, моніторинг житлово-комунального господарства – це процес постійного спостереження, регулярного збору інформації та інших даних щодо економічного та технічного стану галузі із застосуванням системи показників та індикаторів задля отримання інформації стосовно процесів, які відбуваються у сфері житлово-комунального господарства.

Досліджуючи теоретичні аспекти моніторингу реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства України, необхідно визначити мету, основні завдання, принципи, типи та етапи моніторингу. Головною метою моніторингу у сфері житлово-комунального господарства є отримання об'єктивної оцінки рішень органів державної влади щодо формування та реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

Роль моніторингу у сфері житлово-комунального господарства важко переоцінити. Завдяки йому органи державної влади можуть відслідковувати не лише рівень задоволення населення своєю діяльністю, а й скоординувати її, спрямувати на більш важливі та необхідні напрями, поліпшити якість виконання як на перших етапах реалізації стратегій, програм та окремих проектів у сфері житлово-комунального господарства, так і протягом усього періоду їх реалізації.

На наш погляд, моніторинг у сфері житлово-комунального господарства сприяє визначенню стратегічних цілей державної політики в означеній сфері; отриманню своєчасної та якісної інформації про тенденції розвитку сфери житлово-комунального господарства, результативності й ефективності політики в цій сфері загалом та окремих програм зокрема; формуванню уявлення про поточний стан реалізації конкретних проектів, програм, стратегій у сфері житлово-комунального господарства; коригуванню змісту діяльності, уточненню цілей, переорієнтації на досягнення інших результатів; підвищенню довіри громадськості до органів державної влади; обґрунтуванню запитів щодо фінансування проектів, програм та діяльності в цілому у сфері житлово-комунального господарства; зосередженню зусиль усіх учасників проекту, програми або реалізації стратегії задля досягнення запланованих цілей; забезпеченню своєчасного та регулярного зворотного зв'язку на всіх рівнях реалізації проектів, програм, стратегій у сфері житлово-комунального господарства; аналізу причин успіхів чи невдач реалізації проектів, програм, стратегій в означеній сфері.

Таким чином, до основних завдань моніторингу у сфері житлово-комунального господарства відносяться: розроблення висновків щодо впливу нормативно-правових актів, діяльності органів державної влади, рішень і діяльності органів місцевого самоврядування тощо на досягнення пріоритетів державної політики у сфері житлово-комунального господарства; виявлення наслідків реалізації політики у сфері житлово-комунального господарства та оцінка масштабів таких наслідків; аналіз відповідності програм та проектів у сфері житлово-комунального господарства суспільним інтересам; оцінка ефективності окремих програм та проектів, відслідковування змін, проблем та недоліків при їх реалізації; виявлення необхідності коригування владних рішень, програм чи проектів та визначення подальших напрямів державної політики.

Моніторинг надає змогу реально оцінити стан справ та скоординувати діяльність органу державної влади на більшу відповідність потребам і сучасним викликам, в тому числі і при формуванні державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

На думку І. Валентюк, до основних рис моніторингу відносяться системність, динамічність і спрямованість на прогноз [2, с. 151]. З цією позицією ми цілком погоджуємося, проте вважаємо за потрібне їх доповнити. На наш погляд, моніторингу у сфері житлово-комунального господарства притаманні такі основні риси: динамічність; системність; спрямованість на прогноз; наявність обґрунтованих показників та індикаторів; орієнтація на конкретного споживача.

Проведення моніторингу, як і будь-яка цілеспрямована діяльність, має відповідати низці ключових принципів. На наш погляд, від правильно визначених принципів значною мірою залежать успіх проведення моніторингу та якісна реалізація його завдань. Визначення основних принципів моніторингу у вітчизняних науковців досить розрізнені. Так, Д. Стеченко до таких принципів відносить: оперативність і відповідність поставленим завданням; цілісність і науковість; точність, системність та детальність інформації, її обов'язкова детальна та глибока перевірка; конфіденційність джерел інформації; об'єктивність; прогностичність [19, с. 58]. Відомий практик В. Рубцов зазначає про такі принципи, як: цілісність; оперативність; відповідальність; націленість на прогноз; науковість [18, с. 26]. Автори видання, присвяченого методологічним основам моніторингу, вважають, що основними принципами моніторингу є його систематичність; системність; об'єктивність; компетентність суб'єктів моніторингу; гласність результатів [15, с. 4–5].

Ураховуючи вказані загальнонаукові підходи до визначення принципів моніторингу, ми відносимо до принципів моніторингу у сфері житлово-комунального господарства системність, цілісність, періодичність і систематичність збирання даних, об'єктивність, цілеспрямованість, гнучкість, обґрунтованість індикаторів та показників, професіоналізм суб'єктів, відкритість.

На успішне проведення моніторингу значною мірою впливає розуміння його типів (видів). Зокрема, загальноновизнаними типами моніторингу вважається зовнішній і внутрішній. Проте заслуговує на увагу думка авторів видання щодо наявності ще одного типу моніторингу – змішаного, який здійснюється із залученням зовнішньої, та внутрішньої експертизи. При цьому вони визначають моніторинг як “процес відстежування або вимірювання того, що відбувається з програмою, й охоплює комбінацію внутрішнього моніторингу, покликаного перевіряти перебіг упровадження програми, та зовнішнього моніторингу, який забезпечує впровадження програми відповідно до державної політики” [17, с. 17]. Уважаючи змішаний тип моніторингу найдоцільнішим, вони наголошують на тому, що “поєднання знання внутрішньої ситуації з професіоналізмом щодо застосування методів моніторингу може привести до виявлення й аналізу багатьох прихованих моментів реалізації програми, професійних висновків і рекомендацій щодо шляхів поліпшення ситуації” [17, с. 29].

Крім того, розрізняють моніторинг ситуації та моніторинг процесу. Так, моніторинг ситуації спрямований на визначення факту зміни умов чи незмінності стану справ, а моніторинг процесу – на відстежування прогресу щодо

впровадження тих чи інших елементів програми та досягнення її конкретних результатів. Б. Винницький, М. Лендшел, Ю. Ратейчак розділяють моніторинг програм і проектів стратегій; моніторинг кінцевих показників; моніторинг громадської думки [5, с. 28].

Однією з найважливіших складових успішного проведення моніторингу є чіткість визначення його етапів. Так, окремі дослідники до основних етапів моніторингу відносять: планування; підготовка; збір даних; аналіз та порівняння даних; звітування; використання результатів [17, с. 21–22]. Д. Сухінін наводить такі етапи моніторингу: визначення необхідності проведення моніторингу; визначення його цілей та завдань; визначення об'єктів моніторингу; визначення очікуваних результатів моніторингу; розробка стратегії проведення моніторингу; визначення ключових донорів інформації; безпосередній збір інформації; обробка, аналіз та порівняння даних; аналіз очікуваних результатів порівняно з отриманими; узагальнення результатів; оприлюднення результатів; визначення основних проблем реалізації програми або проекту, його недоліків або переваг, успіхів тощо на основі проведеного моніторингу; використання результатів моніторингу в подальшій роботі [20, с. 10–11].

І. Валентюк розглядає моніторинг як “діяльність, що складається з п’яти етапів. Перший етап передбачає “реконструкцію” управлінських заходів, тобто припущень про те, яких результатів і показників необхідно досягти. Другий етап передбачає вибір емпіричних перевірок певного етапу управлінських дій. Третій етап пов’язаний зі збиранням та аналізом даних. На четвертому етапі до результатів додаються критерії та стандарти управлінської діяльності. П’ятий етап пов’язаний з аналізом проведеного спостереження та відпрацюванням управлінських рішень щодо розвитку територій” [2, с. 150].

На наш погляд, варто виділити такі етапи моніторингу реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства: підготовка (передбачає визначення необхідності проведення моніторингу, цілей та завдань, об’єктів моніторингу, очікуваних результатів моніторингу, розробка критеріїв, показників та індикаторів для проведення моніторингу); безпосередній збір інформації (може відбуватися у досить різноманітних формах: від опитувань, розсилки та збору анкет до широкомасштабних досліджень із застосуванням системи показників та індикаторів); аналіз (передбачає обробку, аналіз та порівняння отриманих даних, співвіднесення очікуваних результатів порівняно з отриманими, узагальнення результатів); використання результатів (передбачає оприлюднення результатів, визначення основних проблем реалізації програми чи проекту, їх недоліків чи переваг тощо, використання результатів моніторингу в подальшій роботі, визначення доцільності коригування обраних напрямів реалізації державної політики).

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що моніторинг реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства – це досить складний процес отримання об’єктивної оцінки рішень органів державної влади щодо формування та реалізації державної політики у сфері житлово-комунального

господарства. Результатом такого моніторингу стає інформація, за допомогою якої органи державної влади вищого рівня формують державну політику у сфері житлово-комунального господарства.

Ураховуючи той факт, що моніторинг виступає своєрідною багатоцільовою інформаційною системою, що являє собою сукупність елементів, технологій і процедур, пов'язаних між собою та завдяки яким моніторинг планується, організовується та безпосередньо проводиться на основі певних показників та індикаторів, – це питання потребує подальших наукових розробок.

Література:

1. *Вайс К. Г.* Оцінювання: методи дослідження програм та політики : монографія / К. Вайс ; пер. з англ. Р. Ткачук, М. Корчинська. – К. : Основи, 2000. – 672 с.
2. *Валентюк І.* Поняття та сутність моніторингу в системі регіонального управління / І. Валентюк // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2010. – № 1. – С. 147–152.
3. *Ведунг Е.* Оцінювання державної політики і програм : навч. посіб. / Е. Ведунг ; пер. з англ. В. В. Шульга. – К. : Всесвіт, 2003. – 350 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К. : Перун, 2005. – С. 1386.
5. *Винницький Б.* Моніторинг та оцінювання стратегій і програм регіонального розвитку в Україні / Б. Винницький, М. Лендшел, Ю. Ратейчак. – К. : К.І.С., 2007. – 120 с.
6. *Гбур З. В.* Вдосконалення моніторингу в системі державного управління: автореф. дис. ... к.держ.упр. : спец. 25.00.02 / З. В. Гбур. – Львів, 2007. – 21 с.
7. *Гогвуд Б.* Аналіз політики для реального світу / Б. Гогвуд, Л. Ган ; пер. з англ. А. Олійник ; наук. ред. В. Тертичка. – К. : Основи, 2004. – 396 с.
8. *Гриценко О. І.* Контроль та оцінювання управлінської діяльності : опор. конспект лекцій / О. І. Гриценко. – К. : НАДУ, 2009. – 108 с.
9. *Добреньков В. И.* Методы социологического исследования / В. И. Добреньков, А. И. Кравченко. – М. : Инфра-М, 2008. – 767 с.
10. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Міхненко [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
11. Інформаційне і аналітичне забезпечення системи моніторингу / [А. О. Морозов, В. Л. Косолапов, В. Є. Колосов та ін.] // Наук.-техн. інформація. – 2002. – № 3. – С. 18–23.
12. Концептуальні основи статистичного моніторингу/ за ред. М. В. Пугачової. – К. : Інформ.-вид. центр Держкомстату України, 2003. – 436 с.
13. *Крушельницька Т.* Деякі аспекти моніторингу діяльності органів державної влади щодо співпраці з інститутами громадянського суспільства в Україні / Т. Крушельницька, Є. Ралдугін // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2009. – № 1. – С. 245–257.

14. Лендьял М. Нові інституційні механізми регіонального розвитку в Європі [Електронний ресурс] / М. Лендьял. – Режим доступу : <http://194.44.230.3>.

15. Методологічні основи моніторингу діяльності місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування / упоряд. А. В. Дуда, О. М. Кошель. – К. : Лікей, 2005. – 208 с.

16. Новітні тенденції розвитку демократичного врядування: світовий та український досвід : матеріали наук.-практ. конф. за міжн. уч., Київ, 30 травня 2008 р. : у 3 т. / [за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна]. – К. : НАДУ, 2008. – Т. 3. – 192 с.

17. Посібник з моніторингу та оцінювання програм регіонального розвитку / [Б. Винницький, М. Лендьял, Ю. Ратейчак, І. Санжаровський] ; за ред. І. Санжаровського, Ю. Полянського. – К. : К.І.С., 2007. – 79 с.

18. Рубцов В. П. Індикатори та моніторинг у муніципальному управлінні : наук.-практ. посіб. / В. П. Рубцов. – К. : Гнозис, 2002. – 148 с.

19. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком : навч. посіб. / Д. М. Стеченко. – К. : Вища шк., 2000. – 224 с.

20. Сухінін Д. В. Моніторинг та оцінювання в діяльності органів місцевого самоврядування як предмет наукового аналізу [Електронний ресурс] / Д. В. Сухінін // Публічне адміністрування : теорія і практика : електр. зб. наук. пр. – Дніпропетр., 2012. – № 2 (8). – 13 с. – Режим доступу : <http://www.drdu.dp.ua>.

Надійшла до редколегії 28.07.2014 р.

УДК 332.146.2

С. В. КОРНІЄВСЬКИЙ

УПРАВЛІНСЬКА ПІДСИСТЕМА ЯК ПРОВІДНА В РЕГІОНАЛЬНОМУ СИСТЕМНОМУ УТВОРЕННІ

Визначено забезпечення соціального порядку і життєдіяльності регіональної спільноти шляхом додержання принципів сталого соціально-економічного розвитку як системоутворюючу функцію в регіональному системному утворенні. Доведено, що саме управлінська підсистема є провідною. Обґрунтовано доцільність формування та реалізації політики комплексного розвитку регіону на основі системного підходу сумісності та синергетичності цілей державної регіональної політики та цілей, які виробляються управлінською підсистемою в регіональному системному утворенні.

Ключові слова: системний підхід, керуюча підсистема, компоненти, системоутворюючі фактори, регіональне системне утворення.